

POMIERNIE (75) *av*

o oraz *oba e jasne*.

comp pomierniej (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *Rozsądnie, z umiarem, powściągliwie, unikając przesady, skromnie; moderate JanStat, Cn; finite, intra legem, intra modum Cn (74):* Włpomagay kogo możesz zwłazczá potrzebnego/ A pomiernie nie żálu y nigdy chlebá łwego. *RejWiz* 18v, 66v, 72v; *RejZwierz* 136; á thu Pan znaczy/ iż wierne łwe y przy zdrowiu záchowác/ y pomiernie zówzdy żywíc y opátrowác raczy. *RejAp* 59; kiedy pan pozyłzcie łobie v poddánych miłość/ y wziętość: á pozyłzcie tho oboie thym łpofobem łobie/ kiedy będzie dobre wywylzłzał/ y pomiernie bogácił *GórnDworz* Hh8v; A Włzakoż łláchćicowi pocźciwemu/ kthory iuz będzie vmiál włkromić łzará á niepotrzebná pychę w łobie/ nicz mu nadobna wspaniłość pomiernie ozdobia nie wádzi *RejZwierz* 54; (*nagł*) Ná Piwnice. (–) S tego gmáchu wlyzłcy tyiá/ Kiedy do dniá by pši piia. [...] Chcełzli dłu go zdrow być brachu/ Pomiernie żyw s tego gmáchu. *RejZwierz* 237v, 113, 144, 156v; *GórnRozm* M3v; A tákowé Targowé brác ma pomierniej/ niż zwykl czynić/ y nie inaczey: iedno iáko práwem łpópolitym y zwyczajem w mieściéch y w miásteczkach onych [...] zwykło bydz brano. *SarnStat* 312, 290.

W połączeniach szeregowych (20): *RejZwierz* 142v; Czemu thego nie weźmiełz przed łię/ iż cie Pan o to kárác niechce/ iefli pomiernie/ poboźnie/ z miłofierdzyem bliźniego/ á z boiáźnią Pána łwego/ będziełz vżywał tych łwieckich dobr iego *RejPos* 163, 165, 185, 185v, 220, 318v; Bo iáko choremu od zdrowych pothraw brzuch łie nádmię/ álbo łie to w guzy obroci/ tákże teź ten/ choć mu to dobrodzieystwo łmákuie á wzmoże łie s tego/ tedy tego poboźnie/ pomiernie á poćciwie nigdy nie vżywie *RejZwierz* 98; Ale gdyby teź pomiernie/ poćciwie/ poboźnie/ á łkromnie czálów łwych vżywał/ tedyby y rołkofnie żyw był *RejZwierz* 157, 14, 32v, 34v, 60, 69 (12); *WerGośc* 262.

W charakterystycznych połączeniach: pomiernie bogacić się, brać targowe, cieszyć się, opatrować, płacić, pobiegać, pomścić się krzywdy, postanowić, powieść, przestrzec, siedzieć, sprawować [co], szafować [czym], szukać [czego], wzgardzić, żywić; pomiernie ozdobiony.

Zwroty: »pomiernie uży(wa)ć, używany« [*szyk zmienny*] (42:1): A ták ty łwego łtanu pomiernie vżyway/ A bez wiołlá ná wodę bełpiecznie nie pływay. *RejWiz* 188v; Więć dobrá nádánego vżyway pomiernie/ Obchodząc łie pocźciwie ná włzem s káżdym wiernie. *RejWiz* 190v, 19v, 30, 32, 70, 71v, 75v, 193v; Pomniłz ábył vżywał/ tych dárow [*trunków*] pomiernie/ S káżdym łtanem poboźnie/ cnotliwie á wiernie. *RejZwierz* 142v, 60, 66, 67, 70v, 86v, 137; Wino á oliwá łą pokármy zdrowe/ á pomiernie vżywane nápoły zá lekarłtwo mogą być rozumiane *RejAp* 59, 153; *RejPos* 163, 165, 185, 185v, 219v, 318v; *RejZwierz* 14 [2 r.], 25v, 32v, 69, 71 (17); Wierz mi że do wlyzłkiego ci pánowie [*Krasicy*] dobrzy/ Do rády y do zwády bá ze wlyzłkim łzczodrzy/ Więć tego vżywaią oni ták pomiernie/ Okázuiąc žyczliwość á káždemu wiernie *PaprPan* N2v; Tákże teź Rzeczpópolit: bez grzechow/ w ktorey pomiernie ludzie vżywaią [!] wolności/ trwác dłu go może *GórnRozm* M4v.

»pomiernie zachowywać się, sprawować się« (2:2): iefli łie pomiernie/ á łpráwiedliwie/ á wedle powińności łwey záchowywác będziełz przed oblicznoścjá Pána tego/ tedy iuz łie nam pewnie á iáwnie wkázáłá łwięta łálká iego *RejPos* 220; *RejZwierz* 32v, 156v; Ano łwięci przodkowie [...] pátrz

iać pięknie/ trzeźwie/ pobożnie/ á ná wżem pomiernie żyli/ y ná wżem fię spráwowáli *WerGość* 262.

»pomiernie żyć« [szyk zmienny] (7): A ták toć známionuią ty trochá rybek ktore tu Ewányeliftá wśpomina/ áby káždy z nas wśtáwicźnie żył poboźnie/ pomiernie/ pocźciwie na tym świecie: á nie ociázał tego márnego oślá swoiego obźárstwem á opillstwem *RejPos* 185; Zywać ná świecie pomiernie/ Obchodząc fię s káżdym wiernie/ Ten może rzec żem dobrze żył/ Y poćciwem czáfy łtrawił. *RejZwierc* [233], 34v, 60, 238v; *WerGość* 262; Możefz zbáwienia dośtáć/ żyiefzli pomiernie/ Służyfzli bez lákomśtwá oyczźynie fwey wiernie. *KlonWor* 14.

Szeregi: »pomiernie a cnotliwie« (1): A w tych rośkofzách/ á w tym błogofłáwienśtwie/ y iaćoz mu [człowiekowi] fię ma zdáć krotki żywot iego? á zwłázcźá iz tego iefzćze ktemu ifth/ będzieli fię w tych rośkofzách pomiernie á cnotliwie spráwował *RejZwierc* 156v.

»pięknie a pomiernie« (1): Bo iefli mu winfzuią zá zwycięśtwo/ tedy pięknie á pomiernie powieda/ iz nie ia ále Pan Bog tho spráwić raczył. *RejZwierc* 144. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»poboźnie, pomiernie« (1): Albo fię náuczy z Arytmetyki iaćo czudze tyfiące rozmierzáć/ á swoiey trochy rozmierzyć nie vmie/ iaćoby iey poboźnie/ pomiernie wził wedle łtanu fwego. *RejZwierc* 14. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.*]

»pocźciwie, (a) pomiernie« [szyk 4:3] (7): OPaleńskie ty s przodkow/ zá łkápé miewáli/ Aleby tym dziefiiefzym/ w tym krzywdę dzyáłáli. Vżywáią fwych czáłow/ pocźciwie/ pomiernie/ Dosyc czyniac fwym łtanom/ s káżdym ktemu wiernie. *RejZwierc* 70v; *RejAp* 153; *RejPos* 219v; A ieflibyś też miał s kim iaćie iuż beśpieczne á prawdziwe towarzýśtwo/ toś iuż tám winien pomiernie á pocźciwie przefzredz go w thym coby fię ludziom do niego nie podobáło *RejZwierc* 25v, 74, 105v, 139. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 13 r.*]

»pomiernie a (z) roztropnym obaczeniem (a. uwáżeniem)« (2): Tákze też záfię łá y złe rzeczy ná świecie/ ále kto ich pomiernie á z rośtropnym obaczeniem wżywa/ tedy nic nikomu łzkodzić nie mogą. *RejZwierc* 71v, 25v.

»pomiernie a rozmyślnie (a. z rozmyśłem)« (2): *RejWiz* 19v; Bo bez wzrufzenia iáadowitego gniewu może fię poćciwy człək pomiernie á rozmyślnie krzywdy fwey pomśćić *RejZwierc* 76v.

»skromnie (a. w skromności) a pomiernie« [szyk 1:1] (2): *RejWiz* 73; Tu rozumiey coć tu Pan okázowác raczy/ iz chce ábyś ná they drodze łkromnie á pomiernie záwždy wżywał żywotá fwego *RejPos* 185. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

a. Łagodnie (1) :

Szereg: »nadobnie, pomiernie« (1): Pátrzże ná zachod słońcá kto też z námi fiedzi/ Chociay łá náłzy mili łáfkáwi łáfiedzi. A obchodzą fię z námi nadobnie pomiernie/ Ale łtára przypowieść day wifiał kto wiernie. *RejZwierc* 246.

2. Geometrycznie, według reguł geometrii (1) : Geometrice, Pomiernie. *Mącz* 144c.

Synonimy: **1.** dobrze, miernie, powściágliwie, skromnie, umiarkowanie; **a.** łagodnie.

Cf NIEPOMIERNIE